

Предео изузетних одлика “Суботичка пешчара”
ИЗВЕШТАЈ
о остваривању Програма управљања за 2012. годину

УВОД

Главни циљеви и задаци

Оквирно су одређени Планом управљања ПИО „Суботичка пешчара “ 2011-2020 (сагласност Министарства животне средине, рударства и просторног планирања бр 353-02-2886/2011-03) и дефинисани Годишњим програмом управљања ПИО „Суботичка пешчара за 2012. годину.

- Развијање и унапређивање чуварске службе
- Развијање базе података у функцији управљања, коришћења и мониторинга стања у циљу дефинисања пројекта активне заштите и бољег чувања заштићеног подручја
- Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко и етно туристичких садржаја у циљу развоја одрживог коришћења и суфинансирања заштите природе
- Спровођење активних мера заштите (сузбијање инвазивних врста и зарастања чистина)
- Наставак и проширење пројекта ревитализације
- Усклађивање начина газдовања шумама са циљем да приоритет газдовања постане очување природних вредности шуме, осталих станишта и екосистема
- Повећање бројности популација строго заштићених и заштићених врста
- Смањивање директног антропогеног притиска (ригорознија контрола кретања и активности у заштићеном подручју)
- Рад на едукацији локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности

Главни резултати

У континуитету се радило на реализацији свих девет група задатака. Имајући у виду да су то активности које управљач спроводи током целе године и то у оквиру вишегодишњег периода, очекујемо наставак реализације и заокруживање задатака у наредним годишњим циклусима.

Будући да се већ више година уназад ради на развоју и унапређењу свих девет група задатака, приметан је значајан напредак у свакој појединачној области.

Током године, Управљач је највише активности и резултата имао у оквиру задатка на повећању бројности популација строго заштићених и заштићених врста и то успостављањем хранилишта за птице грабљивице. Такође, значајан помак се уочава и у делу који се односи на увођење традиционалних видова коришћења, а у циљу смањења деградационих процеса и истовремено развоја одрживог коришћења природних ресурса (кошење, испаша). Успостављен је систем који се базира на колаборативном управљању деловима заштићеног подручја (углавном се то односи на испашу и традиционалне начине сече трске).

У функцији колаборативног управљања остваривана је активна сарадња са Шумском управом Суботица (Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор) око разних питања и кроз директну сарадњу чуварских служби. Такође и са општином Суботица у вези питања из

пољопривреде (закуп и лицитације пољопривредног земљишта у Суботичкој пешчари, услови заштите природе) и заштите животне средине (амброзија).

База података која обједињује чување, активне мере заштите и мониторинг стања популација заштићених и строго заштићених таксона се развија у један систем који значајно олакшава рад управљача на заштићеном подручју и свих субјеката који су у директној, или индиректној вези.

Услови рада

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на четири заштићена подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“ Основна делатност Предузећа је заштита природе.

Сектор заштите природе у Јавном преузећу „Палић-Лудаш“ организован је у функцији обављања управљачких послова на заштићеним подручјима. Стручна служба задужена је за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и активних мера заштите. У оквиру Стручне службе се такође обављају послови сарадње са корисницима и власницима парцела у заштићеним подручјима. Обављају се и послови промоције и развоја едукативних садржаја и сарадње са локалним становништвом.

Активности на опремању Визиторског центра Лудаш у Хајдукову, који је у функцији радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици је у завршној фази.

Неопходно је довршити систем за биосанитацију воде (и даље у пробном раду) и завршити процедуру техничког пријема, како би објекат почео да функционише у потпуности.

Служба за заједничке послове Јавног предузећа „Палић-Лудаш“ (са седиштем на Палићу) обавља опште послове (менаџмент, рачуноводство, набавке).

У Сектору заштите природе је запослено 10 људи, од којих су 3 са ВСС, 1 са ВШС, 2 са ССС а 4 су НСС.

Делатност Сектора заштите природе се суфинансира преко наменских средстава из буџета Града Суботице, и путем конкурса за суфинансирање Покрајине и Републике. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју.

Оцену разлога због којих се програм и остварени резултати евентуално разликују.

Имајући у виду да су средства потраживана кроз суфинансирање већа од износа који је на крају добијен, јасно је да су сви задаци и циљеви реализовани у ограниченом обиму, али у функцији континуитета свих послова.

ИЗВРШЕЊЕ ПОСЛОВА

А. ЧУВАЊЕ, ОДРЖАВАЊЕ И ПРЕЗЕНТАЦИЈА

А.1. Чување

А.1.1. Начин рада чуварске службе,

Чување и надзор у ПИО „Суботичка пешчара“ је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Спроводила га је чуварска служба у сарадњи - кроз колаборативно управљање - са осталим корисницима простора (у координацији са њиховим чуварским службама) - :

- Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица (6 извршилаца)
- Удружење спортских риболоваца „Шаран“, Палић, Тресетиште (чуварска служба)

Чувари заштићеног подручја су током године надгледли спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца заштићеног подручја. О свим променама насталим на подручју извештавано је континуирано кроз теренски дневник. Стручна служба је континуирано пратила стање. Ове године није евидентирана ниједна активност која би имала основ за подношење пријаве инспекцији или судији за прекршаје, али су издата два обавештења корисницима о неопходности заустављања започете активности која није у складу са мерама заштите (укупно 2 случаја).

Настављено је са системским праћењем спровођења услова заштите природе у сарадњи са инспекцијом.

Рад чуварске службе је делом суфинансиран средствима Министарства животне средине, рударства и просторног планирања по уговору број 400 - 00 - 672/2012 - 03, а неке од активности су реализоване кроз пројекат "Активне мере заштите ретких врста и заштита птица грабљивица у ПИО "Суботичка пешчара"" и суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине по уговору број 130-031-137/2011-01-4.

Настављено је са радом на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП "Палић-Лудах". Показало се да се основни циљеви успостављања базе – повећана ефикасност праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, успешно реализују.

А.1.2. Кадровски ресурси

У Сектору заштите природе ЈП "Палић-Лудах" је запослено 10 људи.

Шеф сектора (ВСС)

Стручни сарадник за рибарство (ВСС) – од априла је упражњено радно место због смрти колеге

Стручни сарадник за заштиту природе (ВСС)

Координатор чуварске службе/картографија/база података (ВШС)

Чувар водич (ССС)

Чувар (ССС)

3 рибочувара (НСС)

Чувар (НСС)

Имајући у виду да Јавно предузеће "Палић –Лудах" поред СРП "Лудашко језеро" управља са још три заштићена подручја (око 7500 ha) незадовољавајућа је кадровска структура (чуварска служба са недовољним степеном образовања, и даље недовољан број стручних сарадника потребних профила)

А.1.3. Опремљеност

Захваљујући пројекту, 04SER02/01/002.из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије 2008. године када је набављен део неопходне опреме (зграда, 1 теренско возило, опрема за чуваре, део информатичке опреме) створена је основа на којој се може развијати даље унапређивање управљања заштићеним подручјем.

Тренутно је присутна је недовољна опремљеност (делови униформе, опрема, возила за кретање на терену) и приметно је да то утиче на одржавање нивоа на пословима управљања како у СРП

„Лудашко језеро“ тако и на и осталим заштићеним подручјима, нарочито у теренском праћењу стања и мониторингу, као и развијању даљих едукативних и екотуристичких програма.

Управљач је додатно материјално оштећен крађом која се десила у Визиторском центру „Лудаш“ 20. марта 2012. године. Током ноћи је проваљено у зграду и однет је следећи материјал:

1. Computer Dell Optiplex GX 320 DT Core2Duo
2. Projector Dell 1800 MP
3. Ручна косачица – тример - Stihl FS 350
4. Моторна тестера - Stihl MS-270
5. Ванбродски мотор - Tomos p
6. Доглед Norconia 7x50 (четири комада)
7. RW 5677 4-Channel Recording Mixer
8. Рибарска мрежа - 100 m
9. Канцеларијска корпа за отпад
10. Батеријска лампа Led Lanse P14

У међувремену је купљена ручна косачица и моторна тестера из средстава Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине по уговору број 130-031-137/2011-01-4 , као и ванбродски мотор - суфинансиран средствима Министарства животне средине, рударства и просторног планирања по уговору број 400 - 00 - 672/2012 - 03.

Такође је купљен и мултипараметарски портабл апарат који се користи за мерење рН вредности и раствореног кисеоника у воденим површинама у оквиру заштићених подручја. Набавка апарата је суфинансирана средствима Града Суботице по уговору број: II -401-384/2012

A.1.4. Обука

Служба је наставила са обуком чувара ради примене прописа у складу са Законом о заштити природе. Инспекцијска служба (два инспектора заштите животне средине из Покрајине) је 23. маја 2012. године одржале састанак са стручном и чуварском службом, где је кроз анализу теренских белешки и дневних извештаја чувара, покушала да инструктира чуварску службу у вези са што ефикаснијим радом (конкретно – на које ствари треба посебно обратити пажњу код еидентирања догађаја на терену и методологија уноса података у дневне извештаје чувара). Такође је вршена обука за подношење дневних извештаја којим се допуњава база података. Обављена је и обука у препознавању заштићених врста птица ради квалитетнијег извештавања.

Активност је делом суфинансиран средствима Министарства животне средине, рударства и просторног планирања по уговору број 400 - 00 - 672/2012 - 03.

A.2. Одржавање

A.2.1. Активности и радови на обележавању

Претходних година је обављено систематско обавезно обележавање граница заштићеног подручја. Ове године се само на одређеним локалитетима указала потреба за постављањем табли које указују на забрану приступа у I степен заштите - табле су обнављане више пута током године. Обављена је замена оштећених и уништених стубова који дефинишу границу I степена заштите - такође, у више наврата.

Настављено је и са усклађивањем постављања нових стубова (обновом извађених, или уништених) са катастарским подацима и ситуацијом на трену (комбиновано је више извора: Уредба, катастарске карте, Googlearth).

Активност је делом суфинансирана средствима Министарства животне средине, рударства и просторног планирања по уговору број 400 - 00 - 672/2012 - 03.

A.2.2. Одржавање реда и чистоће

Континуирано се одвијају активности на одржавању реда и чистоће на одређеним локацијама: на Тресетишту, северно језеро, акумулација Мајдан. Чуварска служба приликом редовних обилазака сакупља и односи смеће. Након и у току Првомајских празника (будући да су ти делови у близини излетишта) је евидентно значајно повећање смећа и отпада на целом заштићеном подручју.

A.2.3. Рад стручних служби на изради и спровођењу управљачких докумената

- У складу са одредбама Закона о заштити природе и упутствима Министарства животне средине и просторног планирања завршена је процедура добијања сагласности за План управљања ПИО "Суботичка пешчара" 2011-2020.
- Урађен је Годишњи програм управљања за 2012. годину и добијена је сагласност Министарства
- Израда Годишњег програма управљања за 2013. годину је у завршној фази
- Сачињен је Извештај о остваривању Програма управљања за 2012. годину
- Акт о унутрашњем реду је у фази израде – чекају се инструкције Министарства о евентуалној новој форми документа
- Израђена радна верзија акта о накнадама – УО Предузећа потврдио документ и документ је накнадно послат Министарству на сагласност; још увек очекујемо одговор Министарства

A.2.4. Сарадња са корисницима, посебно по основу члана 57

Током године је сарађивано са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници, водопривреда и други субјекти). Захваљујући развијању базе података, за неке делове ПИО "Суботичка пешчара" у којој су и повезани подаци о катастру, власништву, границама и режимима заштите, корисници на упит могу да добију информације о могућим активностима и неопходним процедурама. Регистровани су упити током целе године – укупно (3).

Активност је делом суфинансирана средствима Министарства животне средине, рударства и просторног планирања по уговору број 400 - 00 - 672/2012 - 03.

A.3. Презентација

A.3.1. Презентација природних вредности подручја

На подручју ПИО „Суботичка пешчара“ за сада нема трасираних стаза за посетиоце, тако да се презентација вредности овог подручја одвија само у току предавања за школску омладину у Визиторском центру Лудаш.

- током године је на 500 адреса основних и средњих школа у окружењу послат промотивни лифлет о природним вредностима подручја
- Управљач је своје активности и природне вредности подручја представио на манифестацији *Новосадашко пролеће*
- Представник стручне службе управљача је учествовао на Регионалној конференцији заштићених подручја у Бања Луци
- 5. Јун – обележавање Дана заштите животне средине – манифестација „Еколошка улица“ – у Суботици

Активност је делом суфинансиран средствима Министарства животне средине, рударства и просторног планирања по уговору број 400 - 00 - 672/2012 - 03.

А.3.2. Наставак рада на информационом систему

Настављено је са уносом података у базу која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања. У циљу ефикаснијег праћења делатности чуварске службе као и адекватног планирања обилазак терена и извршења осталих радних задатака, наставила је са радом и интерактивна база података за сва заштићена подручја којима управља ЈП “Палић-Лудаш” са називом “SuPaLuSe Ranger LandCruiser 2011 MiBeSoft”. Наставило се са уношењем и синхронизацијом свих релевантних података: годишњи календар, CruiserMap, CruiserGraph и 12 месечних табела. Као инпут подаци из теренских дневника се уносе у јединствену табелу за сваки дан, посебно за свих 6 чувара по јединицама (RangerZones) за Резерват и остала заштићена подручја и по задатим активностима (теренски обилазак/опажање, Радна акција/активне мере заштите, Мониторинг, Интервенција/упозорење, Прекршај/пријава, Едукација/водич, Остало). Као аутпут имамо : бројчани и графички приказ унетих података на CruiserMap односно CruiserGraph прозору, који даје свеобухватну информацију по свим унетим елементима (распоред и квантитет оптерећености сваког појединог елемента заштићених подручја), могућност анализирања и извештавања по задатим критеријумима, плански основ за следећи период.

База је допуњена великим бројем фотографија заштићеног природног добра, ретких и угрожених врста, као и фотографијама које се односе на недозвољене активности у резервату (елементи за пријаву надлежној Инспекцији). ГПС њ опрема, којом Управљач располаже, је повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популације ретких врста, као и величина популације и њен просторни распоред. Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве Инспекцији, фотографија недозвољене активности и тачних координата места (степен заштите) на ком се десила предметна недозвољена активност у једну целину. Показало се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је свакако недовољан број обучених чувара, недовољног броја стручног људства за обраду ових података и недовољна густина излазака на терену функцији мониторинга.

Активност је делом суфинансиран средствима Министарства животне средине, рударства и просторног планирања по уговору број 400 - 00 - 672/2012 - 03.

А.3.3.Научно-истраживачки и образовни рад

Управљач пружа логистичку помоћ Покрајинском заводу за заштиту природе приликом флористичких истраживања и мониторинга строго заштићених врста: шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), пешчарски каранфил (*Dianthus diutinus*), дивљи каранфил (*Dianthus pontederiae*), мрзовац (*Colchicum arenarium*).

Истраживања и мониторинг се одвијају континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia”. Реализују се заједнички пројекти, програми и активности:

- Програм “Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини” - током године је постављено 4 нове вештачке дупље (кућице), а евидентирано је гнежђење 3 пара модровране на подручју ПИО "Суботичка пешчара" у вештачким дупљама и један пар у природној дупљи
- Програм мониторинга птица дупљашица и других птица на подручју резервата (сове, птице певачице, грабљивице)
- Активности на организовању зимског храњења птица и едукације школске омладине у вези са овом активношћу (предавања, подела промотивног материјала, израда хранилица током трајања еко кампа на Лудашком језеру)

Услед побољшања станишних услова кроз дугогодишњи пројекат ревитализације отворених травнатих површина, стекли су се услови за уређивање локалитета за хранилиште птица грабљивица. Од успостављања хранилишта и изградње осматрачнице, прате се заштићене и строго заштићене врсте птица – јастреб (*Accipiter gentilis*), орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*), мишар (*Buteo buteo*), гањаст мишар (*Buteo lagopus*), гавран (*Corvus cornix*), сврака (*Pica pica*), сива врана (*Corvus corone cornix*), а од сисара – дивља мачка (*Felis silvestris*), шакал (*Canis aureus*), лисица (*Vulpes vulpes*). Због близине коридора, очекује се орао крсташ (*Aquila heliaca*) и пољска еја (*Circus cyaneus*).

Б. УПРАВЉАЊЕ ПОСТИОЦИМА

Б.1. Основни параметри посете

Како у ПИО “Суботичка пешчара” нема трасираних стаза посетиоци подручја су углавном излетници и пећароши на одређеним локалитетима (Тресетиште, Мајдан).

Број специјалних посетилаца – посматрача птица - је мали, њих десетак, али континуиран сваке године

Б.2. Контрола посетилаца, вођење

Посетиоце (излетнике и риболовце) чуварска служба надзире само у оквиру придржавања режима заштите.

Б.3. Центри за посетиоце

На заштићеном подручју нема посебан посетилачки центар већ ту улогу има Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП "Лудашко језеро", који има вишенаменску функцију. Поред обезбеђивања радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативна и научно –истраживачки функција (биолошка лабораторија, библиотека у оснивању). Објект који је сазидан 2008. године ахваљујући пројекту, из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије још није у пуној функцији јер није прошао процедуру техничког пријема. Уређај за биосанитацију отпадних вода са комплекса изграђен 2009/10. је још увек у пробном раду.

Током године радило се на одржавању едукативних стаза – замена дотрајалих информативних табли у резервату; постављање нових. У згради Визиторског центра су планиране поправке санитарног чвора (санација водоводних инсталација на којима је дошло до оштећења и накнадни керамичарски радови у купатилу и лабораторији). Урађене су све припремне радње.

Активност је суфинансирана средствима Министарства животне средине, рударства и просторног планирања по уговору број 400 - 00 - 672/2012 - 03.

Б.4. Штапање материјала и израда других предмета који су у функцији управљања посетиоцима.

Снимљен је и видео материјал - филм који обједињује приказ сва четири заштићена подручја у региону Суботице, са акцентом на заштиту станишта и биодиверзитета. Филм траје 20 минута и промоција ће се одржати почетком 2013. године.

Активност је суфинансирана средствима Министарства животне средине, рударства и просторног планирања по уговору број 400 - 00 - 672/2012 - 03.

Г. ПРАЋЕЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА

Одвија се мониторинг станишта заштићених и строго заштићених врста. Предмет мониторинга у ПИО "Суботичка пешчара" су већином птице (36 таксона) и знатно мањи број биљних таксона (4), сисара (3 таксона), рибе (1 таксон), гмизавци (1 таксон) - према *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*.

Мониторинг обавља чувар водич приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима. Подаци се уносе у базу података. Настављено је бележење локације значајних популација ГПС уређајима.

Током трајања едукативно – истраживачког кампа, рађен је и мониторинг инсекатске групе *Lepidoptera*, при чему је идентификован и фотографисан налаз нове врсте лептира за Србију. У питању је таксон *Phengaris (Maculinea) teleius* (Bergsträsser, 1779), лептир из породице *Lycaenidae*. Таксон се налази на Црвеној листи IUCN-а и то у категорији VU (рањив таксон); на листи подручја Natura 2000 станишта, на листи Директиве о стаништима (Директива о заштити природних станишта и дивље флоре и фауне) и Бернске конвенције (Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне природних станишта).

Г.2. Реинтродукција, реколонизација

Програм "Активна заштита модровране постављањем гнездилшних дупљи у Војводини" - током године је постављено 4 нове вештачке дупље (кућице), а евидентирано је гнезђење 3 пара модровране на подручју ПИО "Суботичка пешчара" у вештачким дупљама и један пар у природној

дупљи. Овај Програм има за циљ реинтродукцију модровране на подручју Резервата, а ради се такође у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia” из Суботице.

Услед побољшања станишних услова кроз дугогодишњи пројекат ревитализације отворених травнатих површина, стекли су се услови за уређивање локалитета за хранилиште птица грабљивица, у циљу њихове додатне прехране и накнадне реинтродукције на ове терене. Од успостављања хранилишта и изградње осматрачнице, прате се заштићене и строго заштићене врсте птица – јастреб (*Accipiter gentilis*), орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*), мишар (*Buteo buteo*), гађасти мишар (*Buteo lagopus*), гавран (*Corvus cornix*), сврака (*Pica pica*), сива врана (*Corvus corone cornix*), а од сисара – дивља мачка (*Felis silvestris*), шакал (*Canis aureus*), лисица (*Vulpes vulpes*). Због близине коридора, очекује се орао крсташ (*Aquila heliaca*) и пољска еја (*Circus cyaneus*).

Током године ове активности су реализоване кроз пројекат “Активне мере заштите ретких врста и заштита птица грабљивица у ПИО “Суботичка пешчара”” суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине по уговору број 130-031-137/2011-01-4.

Г.3 Ревитализација

Одвија на локалитетима станишта шафранике (Крчевине - 4 ха). Реализује се спровођењем активних мера заштите крчењем дрвенастог подраста. Активне мере спроводи мањим делом чуварска служба а већим делом се у сарадњи са локалним становништвом уводи модел одрживог коришћења.

Организација кошења са локалним становништвом на локалитетима код Крста , испод Јасеновачке шуме и код школе - јужно од шпаргле. Овом мером је одржавано станиште са изворном травном вегетацијом (39 ха)

Током године ове активности су реализоване кроз пројекат “Активне мере заштите ретких врста и заштита птица грабљивица у ПИО “Суботичка пешчара”” суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине по уговору број 130-031-137/2011-01-4.

Реализовано је и кошење деградираних травних површина на којима се шире инвазивне врсте (амброзија) на локалитету код карауле (25 ха). Ову активност је суфинансирао Град Суботица по уговору број II-401-661/2012.

Г.4 Активне мере заштите

Након дугогодишње ревитализације у I степену, локалитети у долини Киреша уз границу , спроводе се мере одржавања ливада са контролисаним кошењем и испашом - око 200 ха - у сарадњи са локалним становништвом.

Програм “Активна заштита модровране постављањем гнездилешних дупљи у Војводини” - током године је постављено 4 нове вештачке дупље (кућице), а евидентирано је гнезђење 3 пара модровране на подручју ПИО “Суботичка пешчара” у вештачким дупљама и један пар у природној дупљи. Овај Програм има за циљ реинтродукцију модровране на подручју Резервата, а ради се такође у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia” из Суботице.

Услед побољшања станишних услова кроз дугогодишњи пројекат ревитализације отворених травнатих површина, стекли су се услови за уређивање локалитета за хранилиште птица грабљивица. У региону хранилишта су примећене заштићене и строго заштићене врсте птица – јастреб (*Accipiter gentilis*), орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*), мишар (*Buteo buteo*), гаћасти мишар (*Buteo lagopus*), гавран (*Corvus cornix*), сврака (*Pica pica*), сива врана (*Corvus corone cornix*), а од сисара – дивља мачка (*Felis silvestris*), шакал (*Canis aureus*), лисица (*Vulpes vulpes*). Због близине коридора, очекује се орао крсташ (*Aquila heliaca*) и пољска еја (*Circus cyaneus*).

Формирање хранилишта је реализовано на локалитету у II степену заштите - активности су усклађене са режимима заштите и Условима заштите природе (*Решење број 03-466/2 од 23.04.2012. Покрајинског завода за заштиту природе*).

Хранилиште - осматрачница - је изграђено у октобру 2012. године, а први животињски отпад кланица и фарме је изнет 5. новембра (храна пролази ветеринарску контролу и одобрење за изношење - све се одвија у складу са Решењем Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде број 323-02-01435/2012-05). Већ 7. новембра је на предметном локалитету примећен велики број очекиваних врста птица. Доношење хране обављају чувари на заштићеном подручју, а планирана динамика износа је на седам дана.

Током године ове активности су реализоване кроз пројекат "Активне мере заштите ретких врста и заштита птица грабљивица у ПИО "Суботичка пешчара" суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине по уговору број 130-031-137/2011-01-4.

Д. УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Д.1. Пољопривреда

Значајан део ПИО „Суботичка пешчара“ чини пољопривредно земљиште и велики део ових површина је у државном власништву. Део ових површина је био предмет издавања у закуп током последње три године (укључујући и текућу, 2012. годину) - (делови у II и III степену заштите). Комисија за израду Програма уређења пољопривредног земљишта града Суботице (од ове године управљач нема свог представника) је у припреми Програма за ову годину користило Услове заштите природе под којима се државне парцеле у ПИО "Суботичка пешчара" могу издавати (Услови заштите природе од 2011. године). Услови заштите природе чине саставни део уговора о закупу за парцеле у заштићеним подручјима. Ограничења условљена режимом према Уредби о заштити су у забрани интензивирања производње и промене намене, ограничавање кошења. Кошење ливада је контролисано у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања строго заштићених и заштићених врста биљака, остављање пруга – „шавова“ - за рефугијум фауне) а надзирана је и испаша (број грла по хектару, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду).

Д.2. Шумарство

Надзор у шуми и сарадња на одржавању реда са Шумском управом Суботица је била константна са и даље постојећим проблемима око бацања смећа од стране локалног становништва и стварања илегалних депонија. Чувар је указивао на станишта заштићених/строго заштићених врста на површинама у III степену заштите, како се током радова у шуми не би оштетили примерци и

популације (кошење и тањирање пруга и просека, подизање засада са храном за дивљач на чистинама, сеча).

Д.3. Лов

Заштићено подручје обухвата већи део ловишта „Суботичке шуме“ којим газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“ на основу годишњих Планова који су у складу са Ловном основом ловишта „Суботичке шуме“ за период 2007—2017.

Чуварска служба је сарађивала са ловочуварском службом у надзору подручја.

Све активности су се одвијале као и претходних година кроз успешну комуникацију и сарадњу са заинтересованим субјектима - вид колаборативног управљања заштићеним подручјем (Шумска управа, ловачка удружења и други).

Е. ОСТАЛИ НЕКАТЕГОРИСАНИ ПОСЛОВИ

Е.1. Противпожарна заштита и пожари

Током године је регистровано 3 пожара - услед неконтролисаног паљења кошаница. Врло брзо је локализован у координацији са чуварском службом управљача.

Приликом пожара, који се најчешће подмећу да би се обновио део кошанице, страда фауна (инсекти, гмизавци, сисари), али и делови ретке флоре.

У периоду првомајских излета је појачан надзор на локалитетима са већим бројем посетилаца (Тресетиште, Мајдан) у сарадњи са Шумском управом „Суботица“.

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ

У овом делу приказати основне економско-финансијске перформансе управљача, односно параметре пословања у извештајном периоду.

1. ИЗВОРИ СРЕДСТАВА, ПРИХОДИ И РАСХОДИ (текстуални приказ – навести изворе средстава, описно, основ по коме су средства обезбеђена и врста аранжмана, износе прихода и главне категорије и износе расхода, евентуалне проблеме, разлике у односу на финансијски план и др; извори морају бити прецизно односно коректно именовани)

2. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ - ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ

ПРИХОДИ		
	Извори прихода	Износ у динарима
	Средства буџета Републике Србије	
1.	1.1. Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, по уговору број	1.239.698
	1.2. Министарство економије и регионалног развоја, из средстава субвенција/подстицајних средстава	
	1.3. Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, из средстава субвенција/подстицајних средстава	
	1.4. Фонд за заштиту животне средине	
	1.5. Остала средства Републике Србије	
	Сопствени приходи	
2.	2.1. Приходи од обављања делатности	58.640
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	
	2.3. Остали сопствени приходи	
	Средства буџета Аутономне покрајине Војводине	
3.	3.1. Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине – уговор бр: 130-401-1625/2012	317.200
	Средства буџета јединице локалне самоуправе	
4.	4.1. Уговор бр. II-401-1252/2012 Пољозаштита	300.000
5.	Средства донација, поклона и помоћи	
6.	Остала средства	
	УКУПНО ПРИХОДИ	1.915.538

II	РАСХОДИ		
	Врста трошкова	Износ у динарима	
А.	А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја		
	А.1. Чуварска служба	916.000	
	А.1.1. Бруто зараде чувара,	820.000	
	А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, дневнице, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	96.000	
	А.1.3. Набавке средстава рада (чамац, возило и др)		
	А.2. Одржавање		655.000
	А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада,	630.000	
	А.2.2. Материјални трошкови одржавања заштићеног подручја (навести главне трошкове одржавања, без спецификације појединачних износа: обележавања и одржавања чистоће, санација и др.	25.000	
	А.3. Презентација		
	А.3.1. Материјални трошкови у вези презентације вредности и развоја научних, образовних и културних функција,		
	А.3.2. Заснивање информационог система/ ГИС-а и др		
Укупно А.0		1.571.000	
Б.	Б.0. Управљање посетиоцима		
	Б.1. Уређивање околине, одржавање едукативних стаза	89.500	
	Б.3. Остали трошкови (штампање материјала и др)		
	Укупно Б.0		89.500
В.	В.0. Регулисање имовинско правних односа		
	Укупно В.0		
Г.	Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја		

	Г.1. Вођење базе података о парцелама пољопривредног земљишта	300.000
	Г.2.Набавка опреме	
	Г.3.Активне мере заштите	220.000
	Укупно Г.0	530.000
Д.	Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса	
	Д.2. Шумарство	
	Д.3.Лов,	
	Укупно Д.0	
Е.	Е.0. Остали, некатегорисани трошкови	
	Е.1. Противпожарна заштита и појаве пожара	
	Укупно Е.0	
	УКУПНИ РАСХОДИ	2.190.500